

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้แสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตดังนี้แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ดังปรากฏในพระราชดำรัส “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งพระราชทานในโอกาสต่าง ๆ และต่อมาได้มีการประมวลและกลั่นกรองพร้อมทั้งได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เผยแพร่เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 ความว่า (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์, 2546)

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มี ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

ดังนั้นการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน และมั่นคงในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ต้องดำเนินการส่งเสริมให้บังเกิดผลจริง สอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 – 2549) และการพัฒนาในระยะยาวของประเทศที่จะดำเนินต่อไปในอนาคต ในขณะที่การเร่งเปิดการค้าเสรีโดยรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมาอาจจะส่งผลกระทบทางลบแก่ชุมชน ที่ยังไม่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงเพียงพอ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ชุมชนเหล่านั้นมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่วางอยู่บนฐานรากเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และระบบนิเวศน์ชุมชน บนฐานทุน 4 ประการ คือ ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม

2 การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทุนทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และทุนทางกายภาพ โดยเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก ลดการพึ่งพาภายนอก การสร้างภูมิคุ้มกันและการเรียนรู้ เพื่อให้มีอำนาจต่อรองกับอำนาจภายนอกเพิ่มขึ้น พยายามทำให้เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง และไม่กินทุนทั้ง 4 ประการ ระบบเศรษฐกิจที่ทำให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ในทางเศรษฐกิจย่อมสัมพันธ์กับความสามารถทางการผลิตของท้องถิ่นที่ดำรงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างมีศักดิ์ศรี และสร้างรายได้เปรียบหรือจูงใจให้กับผลผลิตของท้องถิ่น โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มให้เป็นเครือข่ายองค์การชุมชนเข้มแข็ง เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและเพิ่มรายได้ ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างครบวงจร ทั้งในด้านการผลิต การแปรรูปสินค้าและการตลาดทางเลือก หรือตลาดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการรวมกลุ่มเกษตรกร และสร้างวิสาหกิจขนาดย่อมในระดับชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งในระดับฐานการผลิต รวมถึงการส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่น และเป็นการส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

สำหรับชุมชนชนบทในภาคเหนือ เช่น จังหวัดพะเยา ถือเป็นภาคชนบทและเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศ ที่เป็นแหล่งทรัพยากรแรงงาน ภูมิปัญญา โดยมีการเกษตร หัตถอุตสาหกรรม และอาหารพื้นบ้านเป็นองค์ประกอบหลัก โดยเฉพาะการเกษตร ถือเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรที่สำคัญ และทางจังหวัดพะเยามียุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ ต้องการส่งเสริมให้เป็นแหล่งผลิตเกษตรปลอดภัย พัฒนาและวิจัยการแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเน้นการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตโดยเฉพาะข้าว และพืชทางเลือกอื่น ๆ (สำนักงานจังหวัดพะเยา, กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, 2553 : ออนไลน์) จึงทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชน ตลอดจนเกษตรกรบางส่วนเริ่มตระหนัก และมองเห็นปัญหาตลอดจนแสวงหาทางเลือก ด้วยการค้นหาและพัฒนาองค์ความรู้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local knowledge) ก่อให้เกิดแนวคิด หรือกระแสการพัฒนาชุมชน วิสาหกิจชุมชน และระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

ซึ่งชุมชนในตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาก็เป็นอีกชุมชนหนึ่ง ที่เริ่มตระหนักและแสวงหาแนวทางในการพัฒนา ดังกล่าว เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกเกษตรกรในชุมชน เพราะตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน สมาชิกในชุมชนที่เหลืออยู่ (เพราะคนในวัยทำงานและหนุ่มสาวบางส่วนได้อพยพไปทำงานในชุมชนสังคมเมือง เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ เป็นต้น) ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมแทบทุกครัวเรือน จนถือได้ว่าเป็นแหล่งเพราะปลูกสินค้าทางการเกษตรทั้งในฤดู และนอกฤดูที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งของทางจังหวัดพะเยา ซึ่งจากการเก็บข้อมูลและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงร่วมทำงานในเบื้องต้น กับผู้นำและสมาชิกเกษตรกรในชุมชนดังกล่าวของทีมงานวิจัย ซึ่งเป็นคนในพื้นที่และเป็นอาจารย์

ในมหาวิทยาลัยพายัพ และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยาที่ผ่านมา พบว่าวิถีชีวิตในการทำการเกษตรของสมาชิกในชุมชนฯ เน้นการผลิตพืชผลทางการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อจำหน่ายและทำการเกษตร โดยใช้พื้นที่ดินเดิม 3 ครั้ง/ปี คือ ปลูกข้าว ปลูกพืชหอมแดง/กระเทียม และปลูกหอมแดงเพื่อจำหน่าย เป็นต้น และนิยมปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมในฤดูฝน และพึ่งพาปัจจัยการผลิตทางการเกษตรจากภายนอกแทบทั้งหมด เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีที่ใช้ป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ อุปกรณ์การเกษตร น้ำมันรวมถึงแรงงานนอกท้องถิ่นบางส่วน เป็นต้น และสมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ ใช้วิธีแยกกันทำงาน โดยไม่มีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อร่วมผลิตปัจจัยการผลิตทางการเกษตร หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในครัวเรือน หรือในวิถีชีวิตประจำวันของสมาชิกในชุมชน จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาคือ มีต้นทุนการผลิตทางการเกษตร และค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตที่สูง ที่ดินการเกษตรเสื่อมโทรม เพราะใช้สารเคมีมาในระยะเวลาที่ยาวนาน และยังมีวิธีการจำหน่ายพืชผลทางการเกษตรผ่านพ่อค้าคนกลางในชุมชน โดยส่วนใหญ่ไม่มีการแปรรูป จึงทำให้จำหน่ายสินค้าได้ในราคาที่ต่ำ และบางครั้งไม่คุ้มกับต้นทุน จึงก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินในครัวเรือนของเกษตรกรเป็นจำนวนมาก ทำให้บางรายตัดสินใจขายที่ดินทำกินเพื่อนำมาชำระหนี้ และตามมาด้วยปัญหาของครอบครัวใหม่ในชุมชนไม่อยากที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพราะมีความคิดว่าเป็นอาชีพที่ไม่มีเกียรติและไม่สามารถสร้างรายได้เพียงพอต่อค่าครองชีพของตนเองได้หรือยังทำอีกจน

สำหรับแนวทางการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา พบว่าทางหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐฯ ได้ทำการช่วยเหลือและพยายามหาทางแก้ปัญหาร่วมกับชุมชน เช่น จัดสรรเงินงบประมาณผ่านโครงการ SML มายังชุมชนหรือหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านต่าง ๆ ในชุมชนตำบลจำปาหวายได้นำเงินงบประมาณดังกล่าวมาพัฒนาชุมชน ในรูปแบบของกลุ่มฯ หรือวิสาหกิจชุมชน โดยนำงบประมาณดังกล่าวมา เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ และเป็นค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง เช่น ยุ้งฉาง อุปกรณ์ และเครื่องจักรในการทำปุ๋ยหมัก โรงสีข้าวของชุมชน เป็นต้น ให้แต่ละโครงการหรือแต่ละกลุ่มฯ ในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่มีการดำเนินการโดยผู้นำและคณะกรรมการชุมชนเพียงบางส่วน ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลฯ ได้ทำการช่วยเหลือ กลุ่มเกษตรกร และผลักดันให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในชุมชน รวมกลุ่มจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ เช่น กลุ่มแปรรูปน้ำปู กลุ่มแปรรูปข้าวกล้อง เป็นต้น โดยมีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน แต่อย่างไรก็ตามที่ผ่านมายังมีลักษณะการดำเนินการเป็นธุรกิจชุมชนมากกว่าที่จะเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มฯ ตามงบประมาณ หรือโครงการอุปถัมภ์ของรัฐฯ หรือหน่วยงานต่าง ๆ และมีสมาชิกส่วนน้อยของชุมชนเข้าร่วมคิดวางแผน และเป็นคณะกรรมการหรือผู้บริหารของธุรกิจชุมชนนั้น แต่กลับมีสมาชิกของชุมชนส่วนใหญ่ที่เป็นชาวบ้านเป็นแรงงานรับจ้างผลิตเท่านั้น ไม่มีส่วนร่วมในการคิด และวางแผนบริหารกลุ่มฯ ซึ่งส่วนใหญ่แต่ละกลุ่มฯ มีจุดมุ่งหมายของกลุ่มฯ คือ มุ่งเน้นทำการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย หรือเป็นสินค้าโอท็อป

4 การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(OTOP) ของชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน มากกว่าที่จะเน้นผลิตสินค้าเพื่อใช้ในชุมชนลดการพึ่งพาจากภายนอก และลดต้นทุน ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ทางอ้อมให้กับสมาชิกในชุมชน โดยที่ผ่านมามีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐฯ เข้ามาช่วยสอนเทคนิคการผลิตสินค้าเหล่านั้น ๆ ซึ่งในการดำเนินการในช่วงเริ่มต้นก็ยังดำเนินการได้ แต่ในระยะยาวกลุ่มฯ หรือวิสาหกิจชุมชนเหล่านั้น ไม่ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หรือดำเนินการอย่างไม่ยั่งยืน เพราะมีปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการผลิตและการตลาด รวมถึงสินค้าของกลุ่มฯ ไม่มีจุดขายหรืออัตลักษณ์ และไม่สามารถจำหน่ายผลผลิต หรือสินค้าได้ในราคาที่เป็นธรรมเพราะต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง จึงได้ราคาที่ไม่คุ้มกับต้นทุน จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนฯ ส่วนใหญ่ ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เนื่องจากทั้งขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเกี่ยวกับตลาดในระดับต่าง ๆ ตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เริ่มต้นจากการทำการตลาดภายในท้องถิ่น ตลาดในจังหวัด ตลาดในภูมิภาค ตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศตามลำดับ และจากการที่สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจต่าง ๆ ในชุมชนไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการตลาดในระดับต่าง ๆ ตามแนวทางการตลาดของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับขาดความรู้ในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยประกอบอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้มักมีการชี้ตัวปัญหาว่า “คือการ ไม่มีตลาด” รองรับผลผลิตของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาปลายเหตุ จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมา คือ อาคารหรือสิ่งก่อสร้าง รวมถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่แต่ละกลุ่มฯ มีแต่กลับไม่ได้ใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างเต็มประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวในชุมชนฯ จึงเป็นมูลเหตุที่สำคัญของการวิจัยการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านสันกลาง ตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อหาแนวทางในการปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิต และร่วมกันวางแผน หาแนวทางพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เริ่มจากความคิดแบบพึ่งพาตนเอง จัดการชีวิตของตนเองและของกลุ่มฯ อย่างมีแบบแผน ไม่ใช่ปล่อยให้ไปตามบุญตามกรรม มีข้อมูล มีความรู้ และด้วยปัญญา ค้นหาทุนอันอุดมสมบูรณ์ในท้องถิ่นของตนเอง ทุนทรัพยากร ทุนความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางสังคม วัฒนธรรม นำมาปรับให้แก้ไขปัญหาและพึ่งพาตนเองได้ หลุดพ้นจากวัฒนธรรมอุปถัมภ์เข้าสู่วัฒนธรรมข้อมูลและความรู้ ได้เรียนรู้จักตัวเอง รู้รากเหง้า รู้อดีต ซึ่งคนที่รู้อดีตก็ย่อมรู้อนาคต เพราะคนที่ไม่มียึดเป็นคนไม่มีอนาคต ถูกคนอื่นกำหนดให้ ได้เรียนรู้จักโลก เรียนรู้จักชุมชน รู้จักทุน รู้จักทรัพยากร รู้จักปัญหาและสาเหตุ รู้ความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ไม่ใช่ความต้องการที่มาจากความอยาก และไม่ได้อยู่บนฐานข้อมูลความรู้ แต่มาจากความรู้สึก อันนำไปสู่การเลียนแบบแทนที่จะเรียนรู้ และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน ตลอดจนสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ผู้นำและสมาชิกในชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐฯ ที่เกี่ยวข้อง และทีมงาน

นักวิจัย เพื่อเป็นการดำเนินกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาพัฒนา และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ ทำให้สมาชิกในชุมชนพึ่งพาตนเอง สามารถลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และลดต้นทุนทางการเกษตร ตลอดจนมีความสามารถทางการผลิต ที่ดำรงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างมีศักดิ์ศรี และนำมาซึ่งการสร้างรายได้เปรียบ หรือจูงใจให้กับผลผลิตของท้องถิ่นได้ และสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่เหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลาง ตำบลจำปาหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาข้อมูลและประเมินศักยภาพของชุมชน พร้อมทั้งร่วมกันวางแผนแม่บทชุมชนบ้านสันกลาง ตำบลจำปาหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชน และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มๆ ต่าง ๆ ในชุมชนบ้านสันกลาง ตำบลจำปาหวาย ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยฯ ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์เพื่อการบูรณาการการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางพระราชดำริในการพึ่งพาตนเอง โดยโครงการวิจัยการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านสันกลางดังนี้ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนฯ รวมถึงศึกษาพัฒนาการ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการจัดการด้านต่าง ๆ รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาของชุมชนฯ ที่ผ่านมา ตลอดจนหาแนวทางพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชนและวิสาหกิจชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนของชุมชนฯ

จากการจำกัดขอบเขตการศึกษาไว้เฉพาะชุมชนบ้านสันกลาง หมู่ที่ 8 ตำบลจำปาหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จึงจำเป็นต้องมีการเลือกตัวอย่างประชากร ซึ่งรายละเอียดจะได้กล่าวในบทที่ 3 ในหัวข้อระเบียบวิธีวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย

6 การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 สมมติฐาน

หลังจากที่โครงการวิจัยฯ ได้ดำเนินการเสร็จสิ้น ผู้นำและสมาชิกเกษตรกรของชุมชนบ้านสันกลาง หมู่ที่ 8 ตำบลจำปาหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้นเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีแนวทางในการพัฒนาชุมชน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มต่าง ๆ พร้อมทั้งมีแนวทางในการบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองบนฐานอัตลักษณ์ และมีความพร้อมที่จะปรับตัว เพื่อการเติบโตในยุคเศรษฐกิจขานขึ้น และสามารถพึ่งตนเองได้ และอยู่รอดอย่างปลอดภัยในสภาวะวิกฤติ รวมทั้งสามารถร่วมกันพัฒนาชุมชนและพัฒนา ระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ซึ่งเป็นชุมชนชนบทของไทย สามารถมีความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักและสามารถนำเอาหลักปรัชญาดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานระบบเศรษฐกิจพอเพียง

2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาชุมชนฯ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนฯ อย่างเป็นระบบ และก่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาแบบบูรณาการ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ มนุษย์ สังคม ธรรมชาติ และเทคโนโลยี ดำเนินไปด้วยดี

3. ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ทางด้านการพัฒนาและการพึ่งพาตนเอง พร้อมทั้งสามารถรวมกลุ่มฯ ผลิตปัจจัยทางด้านการเกษตรที่มีความจำเป็นต่อตนเองและสมาชิกในชุมชนฯ เพื่อนำไปใช้ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

1.6 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) หมายถึง การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ

2. การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง การพัฒนาที่ทำให้เกิดคุณภาพของเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ดีมีสุขของประชาชนตลอดไป

3. **การมีส่วนร่วม (Participation)** หมายถึง การร่วมวางแผน วิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

4. **ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom)** หมายถึง องค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลและรวมถึงงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

5. **เศรษฐกิจชุมชน (Community Economy)** หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น คือ ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่

6. **ทุนของชุมชน (Community Capital)** หมายถึง ทุนทรัพยากรที่ก่อให้เกิดผลผลิตขึ้น เช่น ปัจจัยสี่ รวมทั้งเงินและสินทรัพย์อื่น ๆ ความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์ชีวิตของผู้คน ทุนทางสังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น

7. **วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise)** หมายถึงกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้ และเพื่อพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

8 การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง